

Diplòma de lenga Occitana

Examen C1

Produccion orala

Trairetz las idèas màgers del còrpus çai-aprèp e las presentaretz dins un expausat oral en tot bastir una argumentacion que poiretz illustrar e enriquir amb vòstras coneissenças personalas. Donaretz un títol a vòstre expausat.

L'expausat de dètz minutas serà seguit d'un entreten d'un quart d'ora amb la jurada. L'espròva orala s'acabarà per la lectura de votz nauta d'un extrach del còrpus causit per la jurada.

Còrpus:

Document 1: Letra de Joan Luc Landi publicada dins lo numèro 600 de *La Setmana* al mes de febrèr de 2007 e titolada "L'importància de l'oralitat".

Document 2: Tèxt extrach de l'ortografia occitana, sos principis, d'En Robèrt Lafont, Centre d'estudis occitans, Universitat de Montpelhièr, 1971.

Document 3: Extrach d'una intervencion de Joasiana Ubaud pendent la CONSULTA REGIONALA iniciada per la Region Lengadòc e Rosselhon per tal de definir una politica cap a la lenga occitana. Setembre de 2005.

Document 4: "La musica de la lenga", entrevista de Gilabèrt Dalgalian publicada dins *La Setmana*, numèro 600 en febrèr de 2007.

Document 1

La sason de las dictadas occitanas ei tornada. Que'n tròbi lo tractament mediatic hèit per La Setmana drin exagerat ja que comprenqui pas l'interès d'aqueras dictadas qui tròban un apassionament de mei en mei important. Escriver en grafia classica sembla donc trobar un reclam deus bons auprès d'un public qui n'ei pas tostemps especialista de la lenga. (Que'm vien ua question: e's hèn dictadas on la grafia classica n'ei pas emplegada ?)

Qu'èm entrats e qu'ei plan dens un temps de banalizacion d'ua nòrma grafica qui a hicat temps entà estar acceptada per la màger part deu monde, e la nòrma participa a la valorizacion de la lenga.

Plan segur, lo vestit de la lenga ne sufeish a har-la vèler, la qualitat deu hons, de la pensada, estant l'element primèr de la valor de l'escriut. Un bon tèxte en ua grafia aproximativa poderà tostemps estar hicat en grafia classica. Un maishant tèxte shens pèca de grafia demorarà un maishant tèxte.

Qu'èi evocat dinc ací un aspècte de la lenga qui ei lo son còdi escriut, mes tà jo, com pensi tà hòrt de monde, la lenga estó en primèr la lenga orala (parlada, cridada, cantada, marmusada). Ua lenga viva ei primèr ua lenga entenuda, puish ua lenga articulada abans d'estar ua lenga escriuta. Las lengas exprimidas sonque per l'escritura s'apèran lengas mortas ! Que sia dens la vita vitanta deu dròlle qui creish au demiei e dab lo lengatge orau, o taus escolans e estudiants qui s'acaran a l'estudi d'ua lenga viva navèra, l'oralitat ei primèra.

Las consequéncias d'açò son que lo còdi orau, las nuanças exprimidas dab las prononciacions, la prosodia son ua part

màger de l'engèni de la lenga. Atau, tà tota lenga viva, los manuaus d'aprendissatge, las gramaticas, balhan los elements pròpis a la lenga. E se la lenga escriuta a lo son còdi, la lenga parlada deu aver ua prononciacion referenciau, basada sus las realizacions majoritàrias en rapòrt dab un territòri. (Las variants mei espendidas seràn mentavudas).

Mes malaja, s'avem recuperat la lenga escriuta, que hèi lo constat que la lenga orau, au nivèu de la prononciacion, ei vaduda mei praube, mei aproximativa, mei erronèa. On ei la riquesa d'aqueras sonoritats vantadas per tot defensor de l'occitan (e especiaument deu gascon) ? Per'mor l'argumentacion sus l'interès de practicar l'occitan tà las soas sonoritats ei valeder se sabem transmèter aqueras sonoritats !

Tota lenga minorizada pateish de segur la situacion de diglossia dens la quau e's tròba, e la nosta lenga ei confrontada a l'espandiment deu francés desempuish sègles, mes que se'n va temps d'aver ua reflexion sus çò que volem com lenga parlada. Entèner ua lenga qui arrespècte au mei plan las basas de la soa prononciacion ei tanben un plaser tau còr deu qui aima sa lenga. Un esfòrç de prononciacion corrècta participa au mantien de la dignitat de la lenga. Qu'avem d'estar exigents de cap a la paraula prononciada (dens l'ensenhament, dens los mèdias, dens los espectacles, dens los enregistraments...) en saber que la perfeccion n'ei pas d'aqueste monde. Ua idea atau: au ras de las dictadas occitanas, perqué pas un concors de poèsia declamada o de retorica?

Joan Luc Landi

Document 2

Lo fenomèn ortografic foguèt recent. Resultèt d'una longa evolucion, que prenguèt d'aviadesa a l'epòca modèrna.

I aguèt primièr un long temps de notacion espontanèa, sus la basa d'un còde leugièr, liurament utilizat. Aital, pendent l'Edat Mejana, las lengas romanicas s'escrivián segon l'agrat dels "escrivans", es a dire, dels fargaires de manuscrites. I aviá, vertat, ja d'usanças regionalas: los domenis culturals establissián de menas de costumas graficas. En domeni occitan, apareguèron las grafias *lh*, *nh*, *ch*, que sancionavan l'ortografia modèrna e tanplan *ll*, *x* preferidas per l'ortografia catalana.

Mas tre lo segle XIV, de gramaticians de mestier se pausèron lo problèma d'una grafia melhora que las autras, plan estudiada. Lo moment critic foguèt lo XVI^{en} dins Euròpa occidentala tota. Se crosavan lo desir d'acostar mai las lengas modèrnas al latin amb la cèrca etimologica, e lo desir al contra de las notar d'esperelas per voluntat modernista. Lo tèrme d'ortografia se faguèt lèu mai frequent. Mas significava pas encara una nòrma obligatòria. Se disiá en francès delscrivans (ara dins lo sentit modèrn de la paraula) que «ils avaiant de l'orthographe» o que n'avián pas ges, segon que racionalizavan o pas son escritura, d'acòrdi amb la leiçon dels gramaticians⁽¹⁾.

Long del sègle XVIII^{en} de fenomèns culturals nòus quichèron l'escrich: lo progrès definitiu de las lengas modèrnas que cavèt lo cròs al latin, l'augment de la quantitat de las impressions; la centralizacion dels Estats qu'afavoriguèt los usatges lingüistics administratius; l'ideologia nacionala empeutada sus l'identitat e mai sus l'imperialisme lingüistic la descasença del dialectalisme. Se cerquèt de donar a cada lenga una forma escricha unenca. Las acadèmias i trabalhavan despuèi de temps. Passèron a *l'ortografia unenca*. L'exemple francès foguèt lo pus clar, amb una acadèmia que foguèt una creacion del poder centralista, lo de Richelieu.

Al sègle XIX^{en}, ges de lenga se podiá pas presentar en dignitat sens ortografia unenca. Las nacionalitats en lucha fixèron caduna la de lor lenga. Las nacions realizadas s'enduresiguèron sus lor nòrma: aprèp 1835 l'ortografia del francès boleguèt pas.

De pertot l'ensenhament obligatòri foguèt concebut coma lo sosten d'una ortografia tanplan obligatòria. La nocion de deca ortografica ne prenguèt un ample social.

(1) Le neologisme *orthographe* en francès respondèt a aquela racionalizacion de la lenga modèrna. *L'orthographe* èra una sciéncia de l'escritura (mai que mai del latin); *l'orthographe* foguèt la nòrma sociala francesa. De notar qu'aquel destriament francès s'impausèt a las consciéncias occitanas: lo provençal felibrenc opausa *grafio* e *ourtougràfi*. La pluma de qualques occitanistas escriguèt la forma *ortograf*, qu'es una ipercorreccion, un barbarisme mediatizat pel francès.

Document 3

Extrach d'un intervencion de Josiana Ubaud pendent la CONSULTA REGIONALA iniciada per la Region Lengadòc e Rosselhon per tal de definir una politica cap a la lenga occitana. Setembre de 2005.

"Compreni pas l'argument que sortís aquí.

Vos remandi a mon article publicat dins *Lenga e País* en 1998 ont ai escrich que cal aver "la volontat d'escriure e de parlar mièlhs deman qu'uei". Es un contrasens de dire que "qualitat" es un sinonim de "purisme". De cap de biais, l'es!

Mas delà d'aquò, es una pensada estranha, pensi. Aquela qu'afortís que demandar la qualitat de la lenga seriá nefaste, pr'amor d'un supausat "efièch pervèrs"?

O sabi pas, ieu, que de demandar de qualitat siá pervèrs...

Per ieu, la qualitat de lenga es una tòca indispensable de demandar, dins quin domeni que siá! Pensi que l'occitanisme patís tot bèl just d'una manca generala d'exigéncia de qualitat dempuèi quaranta annadas e mai.

Quand demandi de qualitat de lenga, es per demandar de pas pus estampar tornarmei e sempre lo diccionari d'Alibèrt amb unas 800 errors, de pas pus avisar qu'un Cristian Rapin torna copiar religiosament aquelas 800 errors de l'Alibèrt en tot i apondre un fum d'asenadas personalas, tant gramaticalas coma semanticas.

Quand demandi mai de qualitat de lenga, disi que desiri pas pus de legir un article publicat dins la revista *Trobadors* (revista de l'ex-majoritat regionala en Lengadòc e Rosselhon) amb 250 errors dins doas pauras paginas.

Quand parli de qualitat de la lenga, demandi de pas pus legir un document de la Region Lengadòc e Rosselhon amb la mencion "lengUa occitana". Espèri de pas pus véser oficializar "traucacodena" luòga de "infirmièr", exemple vertadièr demièg de centenats qu'ai constatats dempuèi gaire en Lengadòc e en Provença.

Anar cap a mai de qualitat de lenga pòt significar de pas pus daissar qual que siá revirar de documents oficials que s'expandiràn de pertot amb totas las errors eissidas d'una cultura del "qué que siá". Impausa de far prene consciéncia a d'unes regents, tant de Calandretas coma de las escolas e dels collègis publics, qu'an un nivèl de lenga que basta pas, e que, a mai de n'aver pas consciéncia, de còps que i a, ne son fièrs. Me brembi malastrosament e dolorosament d'una "trancha de jambon" ausit de la boca d'un calandron dins un film ...

Anar cap a mai de qualitat de lenga vòl dire d'exigir dels editors de far corregir los tèxtes en occitan per de personas capablas abans de los estampar, exactament coma se fa per las edicions en lengas autras. M'auriá agradat, sabes, que foguèsse estat fach per mos escriches. Auriá estalviat la difusion d'errors, e de cauquilhas.

Desiri tanben de far prene consciéncia als politics qu'es pas al cosin o al fraire d'ocupar un pòste que pertòca l'occitan, mas a una persona competent dins lo domeni!

Vesi pas brica ont i a traça de "purisme" aquí dedins! I tròbi pas marca de perversitat...

Respècti las practicas PRIVADAS del mal escriure o del mal parlar. De tot biais i sèm totes passats. Mas aquelas practicas demòran limitadas. An pas res de véser amb las produccions professionalas o editadas. Per ma part, m'autorizi pas de corregir en public qualqu'un que fa una pichòta error a l'oral. D'aitant mens que ne fau encara, ieu tanben.

Mas demandi que corregiscam l'escrich publicat e l'oral ensenhat.

Car sens correccion, pas de progression. Ni per l'usancièr nimai per la lenga en general. Siái estada animatritz de corses PUBLICS de provençau a Marselha, e n'ai menat mai d'un a parlar tant coma a escriure, sens los secutar nimai los tancar dins l'oral en lor levar l'estílo...

Vesi pas coma, a l'establiment APRENE, poirían pas corregir a l'oral e a l'escrich los calandrin que faràn de la lenga un MESTIÈR. Aquò lor fa mestier, tot bèl just!

Vesi pas coma seriá justificable d'exigir pas de qualitat de lenga en cò dels professionals de la lenga?

Espèri qu'al Centre de Formacion Professionala Occitan, corregisson la lenga produsida pels formators qu'ensenhan als adultes pendent los estagis "PARLAR"!

Legissi de revistas de las annadas trentas, quarantas o cinquantas que la qualitat de la lenga i es agradiva, plan mai que la d'a l'ora d'ara, còp e còp. Perqué? Perqué avèm perdut la costuma de plaçar l'exigéncia de qualitat de lenga al bèl centre de nòstres afars!

Pensi vertadièrament que i a pas ges d'efièch pervers aquí dedins.

A rebors! L'efièch pervers resulta de l'abséncia de demanda e de cèrca de qualitat de la lenga occitana produsida. Cresi que la manca, la pagam tre ara. Mas crenti que la generacion venenta la pague encara mai cara!

LA CAUSA DE FAR es donc de far figurar l'expression QUALITAT DE LA LENGA de per tot e de longa quand fasèm quicòm en occitan.

Per exemple, a la CONSULTA REGIONALA en region Lengadòc e Rosselhon, aquela qu'a iniciada lo vicepresident Eric Andrieu de junh fins a decembre de 2005, foguèri la que portèri aquela exigéncia en public, e de longa.

Tasca impossibla me directz?

O pensi pas. Tasca de partejar entre mantuna e mantun, tot simplament. Qual se'n cargue amb ieu, desenant? Tu? Vosautres?"

Josiana Ubaud.

Tèxt adaptat en occitan larg per Felip Hammel.

Document 4

La question de la sonoritat de la lenga apresada comença de preocupar los que se mainan de la subrevida e de la transmission de las lengas minorizadas. Aprene de parlar la lenga es una causa, mas far que la musicalitat de la lenga, la fonetica e la fonologia sián servadas, aquò's quicòm mai!

La diferéncia entre los neolocutors e los locutors ancians existís. E los locutors natus tròban còp e còp que lo joves que recupèran la lenga, aqueles que la tornan aprener, parlan una lenga diferenta. Segur que i de diferéncias lexicalas, mas i a tanben de problèmas coma la non presa en compte, en occitan, de la "r" rotlada, o la confusion entre lo "e" tancat e aquel qu'es dobèrt. E los exemples aital se pòdon multiplicar. Pasmens, cadun a de far pròva de tolerància. L'occitan d'uèi se parla pas coma lo de cent ans a, solid, mas los neolocutors devon entendre tanben que i a de sonoritats pròpias a una lenga que cal salvar, quand seriá pas que per riscar pas de confusions o d'incompresons. A prepaus del tèma aquel de la prosodia avèm pausat a Gilabèrt Dalgalian unas questions:

La Setmana: De que cal dire als occitanoparlants dempuèi l'enfància qu'ausisson que lors felens parlan una lenga que sembla gaire a la qu'an ausida a l'ostal quand èran pichons?

Gilabèrt Dalgalian: Se prenèm l'exemple d'una Calandreta del parçan d'aquí, aquela escòla ensenharà pas estrechament la nòrma d'Ortès o la de Pau. Va transmetre una lenga comuna a d'encontradas mai largas. Estandardiza. Es una evolucion intrinsèca a l'ensenhament escolar que pòt pas far sens una cèrta normalizacion, d'en primièr pel còde escrich. A l'oral, òm pòt far pròva de mai de tolerància, mas a l'escrich cal una nòrma si que non òm se compren pas e òm pòt pas estampar de libres escolars.

De segur, la nòrma escricha dona pas a cada persona sa varianta de lenga locala. (...) Los mainatges d'uèi que vivon una escolaritat bilingüa, son dins una situacion similara mas invèrsa a la dels enfants de Bretanha, d'Occitània o del país Bàscol del sègle passat que s'aprenián de parlar francés, mas amb un accent. Aquel fenomèn se vira ara contra las lengas regionalas que sonan mai que mai amb un accent parisenc (rire). Quichi un pauc! Mas fan pas sonar la lenga coma los ancians.

La Setmana: Per contunhar amb aquela question de fonologia, de color del son de la lenga... Vos sembla normal que d'unes d'aqueles mainatges se trufen un bricon dels ancians que parlan amb una accent pro marcat?

Gilabèrt Dalgalian: Solid que non, l'es pas, normal! An pas de se trufar. Lor cal aprener de se mostrar respectuoses e atentius cap als mai vièlhs, e se devon mostrar plan tolerants cap als joves qu'an pas exactament lo meteís accent qu'eles quand parlan occitan, tanben. Mas aquela tolerància als accents deu existir pels mèdias. Quina tolerància trobam pels accents regionals dins los mèdias nacionals? Una tolerància zèro! Ai en memòria un sol presentator que li tolèran de parlar amb lo sieu accent del miègjorn, es lo Michel Cardoze que presenta la metèo. Pel autres presentators e jornalistas de TV, l'accent es eliminatòri. Siam, nautres, un pauc mai tolerants! (...)